

ΠΑΝΔΩΡΑ

15. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ. 1853.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

ΦΥΛΛ. 84.

ΜΑΡΙΑ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδιον 83.)

Μετὰ δύο ἡμέρας, πρὸς τὸ μεσονύκτιον, ἡ Μαρία ἠγρύπνει ἀκόμη εἰς τὸν θάλαμον ὅστις τῇ ἐχρησίμευεν ὡς φυλακὴ. Ἐκείνητο δὲ ἐμπροσθεν μικρᾶς τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνοικτὸν τὸ ἱερολόγιόν της· ἀπέναντι αὐτῆς, ἡ Παλιῖδα, ὄρθη καὶ μὲ τὴν ἑσθρὴν ἐστηρικμένην ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐφαίνετο ἀκραξομένη μήπως κανεὶς θόρυβος ἠκούετο εἰς τὰ ἔξω· ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶσιγα, ἐκτὸς τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐμυκάτο εἰς τὰς κιγκλίδας τοῦ παραθύρου. Πυλὴν λυχνία ἐφώτιζεν ἀμυδρῶς τὸ ζοφερὸν δωμάτιον εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ὀροφὴν τινος τῶν Ἀποθηκῶν τοῦ Ὄρου, καὶ τὸ ὅποιον εἶχον εὐτρεπίσει ἐν βία, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φυλακὴ τῆς Μαρίας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους ἐφαίνετο ὡς φωταῖνόν τι φάντασμα ἢ λευκὴ καὶ ἀκίνητος μορφή τῆς μικρᾶς βασιλίσσης, ἥτις ἀνε-

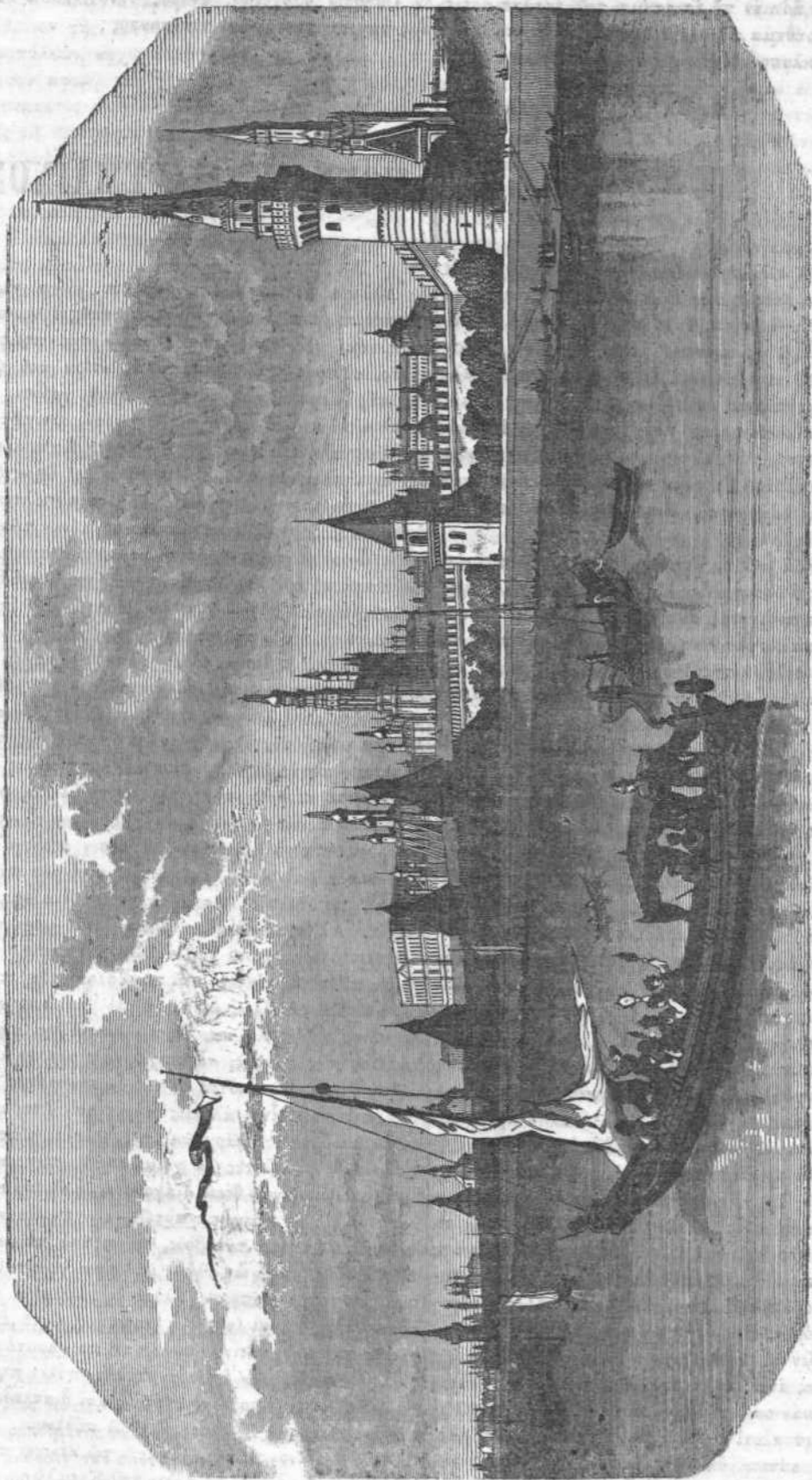
γίνωσκε, μὲ τὸ μέτωπον χαμηλωμένον, μὲ τὰς χεῖρας ἠνωμένας, ῥίπτουσα ἐνίοτε τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ χάρτι τεθειμένον ἐμπροσθέν της, πλησίον μελανοδοχείου σιδήρου, ὁμοίου μὲ ἐκεῖνα ἅτινα οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος γραφεῖς ἔφερον τότε κρεμάμενα εἰς τὴν ζώνην των.

— Κυρία, εἶπεν ἡ Παλιῖδα ἀνεγείρασα τὴν κεφαλὴν, μὲ φαίνεται ὅτι ἀκούω θόρυβον κάτω, ὡς νὰ ἔρχονται ἄνθρωποι.

— Εἶναι ὁ σκοπὸς ὅστις περιπατεῖ ἐμπροσθεν τῆς θύρας· δὲν βαρύνεσαι ταλαιπῶρε! ὅλοι κοιμοῦνται, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία.

— Ὅχι, ὄχι, ἤκουσα ὁμιλίαν, εἶπεν ἡ δούλη ἀναβάσα εἰς τὸ ἐμπροσθεν τοῦ παραθύρου ξύλινον σκαμνίον καὶ προσπαθῆσα νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει ἔξω· πλὴν δὲν παρατήρησεν εἰμὴ φῶς λάμπον ὄχι μακρὰν, εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Ἰακωβίνων. Τὸ πᾶν ἦτον ἄφωνον καὶ ἔρημον εἰς τὰ περίξ, διότι τότε δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἡ συνοικία τοῦ Ὄρου, ἡ δὲ πόλις τοῦ Ἁγίου Πέτρου δὲν ἦτον εἰμὴ μεγάλη τις κώμη κτισμένη ὑπὸ τὸ φρούριον. Ἀφῆνης ἐλαφρὸς κρότος ἠκούσθη ὀπισθεν τῆς θύρας τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ κλειδίον ἐστράφη ἐντὸς τῶν κλειθρῶν.

— Κυρία! ἀνεφώνησεν ἡ Παλιῖδα, ἀνοίγουν!

Κρεμλίον της Μόσχας.

ανού του μεγάλου, και από της κορυφής του πύργου τούτου δύναται τις επιτηδείατα να κατοπτρῶσιν ἅπασαν τὴν ἀγανὴν ἐκείνην πόλιν, τὴν ἀπλουμένην, ὡς ἡ Ρώμη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐπὶ τῶν βύζων καὶ τῶν κλιτύων λόφων πολλῶν. Τὸ θέμα εἶναι παράδοξον καὶ ἴσως μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς δύο δὲ τινὰ ὄφειλει κυρίως ἡ Μόσχα τὴν ὅλην ἰδιόρρυθμον ταύτην αὐτῆς ὄψιν. Ἐν πρώτοις αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν δὲν εἶναι οὐδ' ἀπὸ ἀχύρων, οὐδ' ἀπὸ ξύλων, οὐδ' ἀπὸ ἄλλης τινὸς ὕλης ἐν χρήσει ἄλλαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἀλλὰ πᾶσαι ἀπὸ σιδηροπετάλων καὶ βεβαμμέναι ὁμοιομόρφως ἢ διὰ χρώματος ἐρυθροῦ βαθεῖο ἢ διὰ χρώματος ἀνοικτοῦ πρασίνου. Ἐπειτα δὲ τὸ ἀγανὲς ἐκεῖνο μωσαϊκὸν δύο λαμπρῶν χρωμάτων ἀδιαλείπτως μιγνυμένων καὶ ἀδιαλείπτως ἀντιτασσομένων ἀλλήλοις, διαποικίλλουσιν αἱ θόλοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια ἀναρθητῶν ἐκκλησιῶν. Οὐδεμία ποτὲ πόλις, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Κορδύβης, ἣτις ἐν κειρῷ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀράβων περιελάμβανε, κατὰ τοὺς γεωγράφους αὐτῶν, 200,000 οἰκιῶν, ἑξακόσια τζαμιά, πενήτηντα νοσοκομεία, ὀκτακόσια δημόσια σχολεῖα καὶ ἑνεκκοσίους λουτρώνας, οὐδεμία πόλις περιελάμβανε ποτε τοσαῦτα κτίρια ἀριερωμένα εἰς τὴν λατρίαν. Ἄλλοτε ὑπῆρχε παροιμία ὅτι ἡ Μόσχα εἶχε τεσσαρακοντάκις τεσσαράκοντα ἐκκλησίας. Αἱ πυρκαϊαὶ, αἱ ἀλώσεις καὶ ὁ χρόνος ἐξηράνισαν πολλὰς ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀριθμῶνται ἐν Μόσχᾳ 900 τοῦλάχιστον ἐκκλησίαι, μικραὶ, ἑνοσίχται, καὶ μεγάλαι. Τὰ πολυάριθμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τζαμιά καὶ ἄλλα εὐκτήρια οἰκοδομήματα πολὺ ἀπέχουσι τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, διότι ἐν μὲν τῷ κυρίως Βυζαντίῳ δὲν ὑπάρχουσι, μικρὰ καὶ μεγάλα τοιαῦτα, πλείω τῶν 489, προστιθεμένων δὲ εἰς ταῦτα καὶ ὅλων τῶν τζαμιῶν τῶν εὐρισκομένων εἰς ἅπαντα τὰ κράτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ τε Βυρραϊκὰ καὶ τὰ Ἀσιανὰ, ὁ ὅλος ἀριθμὸς πάλιν δὲν συμποσοῦται εἰμὴ εἰς 877.

Ἐπιπλέον ἀνωτέρω περὶ τῶν ἀλώσεων τῆς Μόσχας. Τῶντι ἡ πόλις αὕτη, ἥς τὰ πρῶτα θεμέλια ἐτίθησαν ὑπὸ Ἰουρίου ἤτοι Γεωργίου, υἱοῦ Βλαδимиρου τοῦ Μονομάχου, τῷ 1147, ἔπαθε πολλὰς τοιαύτας συμφορὰς, διότι ἀδιαλείπτως προσβαλλομένη ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας, ὑπὸ τῶν διαφόρων ἡγεμόνων εἰς ἃς ἦτο τότε διηρημένον τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος, ἐτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Λιθουανῶν καὶ ὑπὸ τῶν Ταταρικῶν φυλῶν, κατεστράφη ἄρδην ὑπὸ τῶν Μογγόλων ἐν ἀρχῇ τῆς τρικαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, καὶ μικρὸν βραδύτερον πάλιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ἔπειτα δὲ τῷ 1611 ὑπὸ τῶν Πολωνῶν. Ἄλλ' ἐχθρὸς ἄλλος παρὰ τοὺς Ἑυρωπαϊοὺς καὶ Ἀσιανούς αὐτῆς γείτονας κατηδάρισε τὴν πρωτεύουσαν ταύτην ἐτι συνεχέστερον, ὅ δ' ἐχθρὸς οὗτος εἶναι τὸ πῦρ. Τῶντι ἀπίστευτον καταντᾶ ποσάκις ἡ Μόσχα κατεστράφη ἀπὸ τῶν πυρκαϊῶν ἅπασι μὲν ἐν τῇ τρικαιδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, τρεῖς δὲ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, τρεῖς ἐπίσης ἐν τῇ ἑκκαιδεκάτῃ,

καὶ πάλιν τῷ 1611. Καὶ σημειωτέον ὅτι δὲν ἀναφέρουμεν ἐνταῦθα εἰμὴ τὰς μεγάλας, τὰς γενικάς, τὰς ὀλοσχερεῖς πυρκαϊὰς δι' ὧν ἐξηράνιζοντο σύμπασα ἡ πόλις, διότι αἱ πυρκαϊαὶ ἀπλῶς οἰκιῶν, ὁδῶν ἢ τμημάτων ὄλων ἦσαν ἀληθῶς ἀναριθμητοὶ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ πόλις αὕτη ἦτο ὠκεοδομημένη, ὡς ἡ Κωνσταντινούπολις, ἀπὸ ξύλων. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς τελευταίας καὶ περιβοήτου πυρκαϊᾶς, δι' ἧς ἡ ἡρωικὴ πόλις κατέπερε, τῷ 1812, πληγὴν καιρίαν εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ναπολέοντος, ἡ Μόσχα ἔλαβεν ἑτέραν ὄψιν, καὶ ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης συμφορᾶς χρονολογεῖται ἡ ἀληθὴς αὐτῆς μεγαλοπρέπεια. Οἱ μὲν παρέβαλον αὐτὴν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην μὲ τὸν ὄψιν, ὅστις, ἀπεκδυόμενος τὸ ἀρχαῖον περίβλημα, ἐνδύεται ἑτέρον λαμπρότερον, ἢ δὲ μὲ τὸν χρυσόν, ὅστις ἐξέρχεται καθαρώτερος ἀπὸ τοῦ χωνευτηρίου, οἱ δὲ μὲ φόνικα, τὸν ἀνιπτάμενον ἀπὸ τῆς πυρᾶς αὐτοῦ νεώτερον καὶ καλλίονα· τὸ δὲ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὡς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1812 ἔτους ἡ ξυλίνη ἐκείνη πόλις μετεβλήθη εἰς λιθίνην, διότι ἐν Ῥωσίᾳ καλοῦσι λίθους τὰς ὀπτάς πλίνθους· ὥστε ἡ Μόσχα ἀπηλλάγη ἤδη τοῦ κινδύνου τῶν συνεχῶν ἐκείνων δυστυχημάτων. Ὁ δὲ ἀναλογιζόμενος τὴν ταχείαν καὶ θαυμαστὴν ταύτην ἀνάστασιν, ἐτι δὲ ἀναπολῶν τὸ τί κατέστη τὸ Λονδίνον μετὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1665, καὶ αὐτὴ ἡ Λισαβῶνα, μετὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1755, δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι οὐχὶ ποτὲ τὰ φυσικὰ δυστυχήματα, ἀλλὰ τὰ ἠθικὰ ἀμαρτήματα τῶν ἠθῶν ἐπάγονται τὴν ἀνεπανόρθωτον καταστροφὴν τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἐξαλείφουσιν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὰς πόλεις καὶ τὰ κράτη.

Ἄλλ' εἰς τὸ πέλαγος ἐκεῖνο τῶν ἐρυθρῶν καὶ τῶν πρασίνων στεγῶν, τῶν θόλων καὶ τῶν κωδωνοστασιῶν, διακρίνωμεν πρὸ πάντων τὰ ἐξω τοῦ Κρεμλίνου δημόσια μὴ ἱερά καταστήματα, οὐδὲ πολυάριθμα ὄντα, οὐδὲ σφόδρα ἀρχαῖα. Ἴδου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας, μετεωριζόμενον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν θέατρον, ὧν τὸ πρῶτον, ὡς γνωστὸν, πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἐπορπολήθη. Ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὸν Σάν-Κάρλον τῆς Νεαπόλεως καὶ τὴν Σκάλαν τοῦ Μιλάνου, οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἑυρώπῃ θέατρον εὐρυχωρότερον τοῦ μεγάλου θεάτρου τῆς Μόσχας. Ἡ δὲ αἴθουσα τοῦ χοροῦ καὶ τῶν μουσικῶν συμφωνιῶν, ἣν ἐν Μόσχᾳ καλοῦσι Συεδριον τῶν Βυπατριδῶν, εἶναι ἐτι γιγαντωδεστέρα καὶ λαμπρότερα, διότι αἱ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου παραστάδες αὐτῆς καὶ τὰ ἐπίχρυσα φατνώματα δύναται νὰ περιλάβωσι καὶ νὰ καλύψωσι 4 ἕως 5000 ἀνθρώπων. — Ἴδου ἀφ' ἑτέρου τὸ Γυμνάσιον, ἐν ᾧ γίνονται ἐν καιρῷ χειμῶνος τὰ γυμνάσματα τοῦ στρατοῦ. Δύο συντάγματα πεζικοῦ ἢ δύο κανονοστοιχίαι ἐρίπτου πυροβολικοῦ δύναται ἐν ἀνέσει νὰ ἐπιχειρήσωσι τοὺς ἐξελιγμούς αὐτῶν εἰς τὴν εὐρύχωρον ταύτην αἴθουσαν, τὴν μεγαλητέραν ἴσως ἐξ ὧν ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον, διότι ἔχει 162 μέτρων μῆκος ἐπὶ 42 ½ πλάτους, καὶ, πράγμα ἀληθῶς ἐξαισιον, σκεπάζεται ὑπὸ ὀροφῆς λαίας, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτῆς τοίχων καὶ οὐδὲ θόλον τινὰ ἔχει, οὐδὲ ὑπὸ κίονός τινος ἢ παραστάδος ὑποδοσάζεται.

Κατεργόμενος δὲ τὸν ποταμὸν Μόσχαν, τὸν διασχιζόντα τὴν πόλιν, ἀπαντᾷ ἕτερον τεράστιον οἰκοδόμημα, τὸ Ὁρμαιοτροφεῖον, ἧτοι τὸν οἶκον τῶν ἐκθέτων τέκνων. 25,000 ψυχῶν ὑπάγονται εἰς τὸ ἀχανές τοῦτο κατάστημα, τὸ ὁποῖον ἰδρυσε καὶ πλουσιοπαρόχως ἐπροικοδότησεν ἡ Δικατερίνα Β', ἐσεδῆσθησαν δὲ τῷ 1812 οἱ τε Γάλλοι καὶ οἱ Ῥῶσοι. Ἐκτός τῶν ἐν τῷ καταστήματι πολυαριθμῶν ὑπαλλήλων, τοῦ δανειστηρίου τῶν πτωχῶν (*Mont-de-piété*), τοῦ μαιευτηρίου, ἐκτός χιλίων ὄρφανῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τὰ ὁποῖα, παρασκευαζόμενα εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἀποτελοῦσιν εἰδός τι πρῶτου σχολείου ἢ διδασκαλείου ἐκτός ἰσαριθμῶν σχεδὸν ἐκθέτων παιδῶν, εἰς ἃ κτρέχονται αὐτοῖσι τὰ προχειρότερα βοηθήματα, τὸ κατάστημα ἐκείνο συντηρεῖ εἰς διάφορα χωρία ὑπὲρ τὰς 20,000 ἐγκαταλειμμένων παιδῶν, τὰ ὁποῖα, λαμβάνοντα μικράν τινα σύνταξιν μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 15 ἐτῶν, μεταβαίνουν εἰς τὰ κτήματα τοῦ στέμματος.

Τὰ δ' ἐπιφανέστερα καὶ πολυτελέστερα τῆς Μόσχας οἰκοδομήματα εἶναι αἱ πολυαριθμοὶ, ὡς προείρηται, αὐτῆς ἐκκλησίαι. Ἐκ τούτων πολλὰ εἶναι ἔργα ξένων τεχνιτῶν καὶ μετέχουσι τοῦ χαρακτήρος τῆς δυτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τοιαῦται εἶναι ἰδίως ἡ *Κολμησι* τῆς *Παραγίας*, κατασκευασθεῖσα τῷ 1475, εἰς τὴν θέσιν ἀρχαίας ἀλλῆς ξυλίνης, ὑπὸ τοῦ ἐκ Βονωνίας Ἀλβέρτου Φιοραβάντου ἢ ἐπ' ὀνόματι τοῦ *Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου* τιμωμένη μητρόπολις, ἣν, ἐπίσης ἀντὶ ἀρχαίας ἀλλῆς, ἀνεσκεύασεν ὁ ἐκ Μιλάνου Ἀλευσίσις, καὶ ἡ τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ* μητρόπολις, ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, ὅστις καὶ τὰ εἰς ὀπτῶν πλίνθων ταίχην τοῦ *Κρεμλίνου* κατασκεύασε, τῇ συνδρομῇ δύο ἐτέρων Ἰταλῶν, τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου καὶ τοῦ Πιετρίου. Ἄλλαι δὲ ἐκκλησίαι ἔχουσι ὁλως ἀνατολικὸν χαρακτήρα, καὶ ἐκ τούτων μάλιστα ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐπ' ὀνόματι *Βασιλείου τοῦ μάκαρος*, τῷ 1554, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ ἐγερεθεῖσα, ἧς τὴν εἰκόνα ἔδωκεν ἠδὴ ἡ Πανδώρα εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς. (Τόμου πρῶτου, σελ. 351)

Τὰ κυριώτατα ἱερά τῆς Μόσχας κείνται ἐντὸς τοῦ *Κρεμλίνου* αὐτοῦ καὶ σύγκεινται ἐκ τεσσαρῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες σχηματίζουσι ἀκριβέστατον τετραγώνον, καὶ συνάμα ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθῆ μητρόπολιν τῆς Ῥωσίας. Ἡ μία εἰς αὐτῶν, ὁ ἅγιος *Γεώργιος* ὁ θαυματουργός, εἶναι ἀπλοῦν παρεκκλήσιον προεσειδόμενον εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἰβάν Βελίκοι, τὸν ἀνοικοδομηθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βορίς Γοδουνῶφ, τῷ 1600, ἵνα χρησίμευσεν ὡς κωδωνοστάσιον τῆς μητροπόλεως. Ἐκ τῶν 32 κωδῶνων, οὗς φέρει ὁ πύργος ἐκεῖνος, εἰς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἑνάμιλλος τῶν μεγαλύτερων κωδῶνων τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ζυγίζει 4000 πούτια ἧτοι 160,000 λιτρῶν καὶ δὲν σημαίνει εἰμὴ κατὰ τρεῖς κυριώτεραις ἑορταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ· σημαίνουσι δὲ τὴν κώδωνα τοῦτον, οὗχι δαυοῦντες αὐτὸν, διότι εἶναι ἀκίνητος, ἀλλὰ κρούοντες τὸ ῥόμπρον εἰς τὰ χεῖλη. Ὁ κώδων ὁμοίως αὐτὸς, ὅσῳ μέγας καὶ ἀνὴναι, εἴμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀθυρμάσιον, παραβαλλόμενος πρὸς τὸν κολοσσὸν τὸν κατα-

σκευασθέντα ἐν ἔτει 1733 ἐκ διαταγῆς τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἀννης.

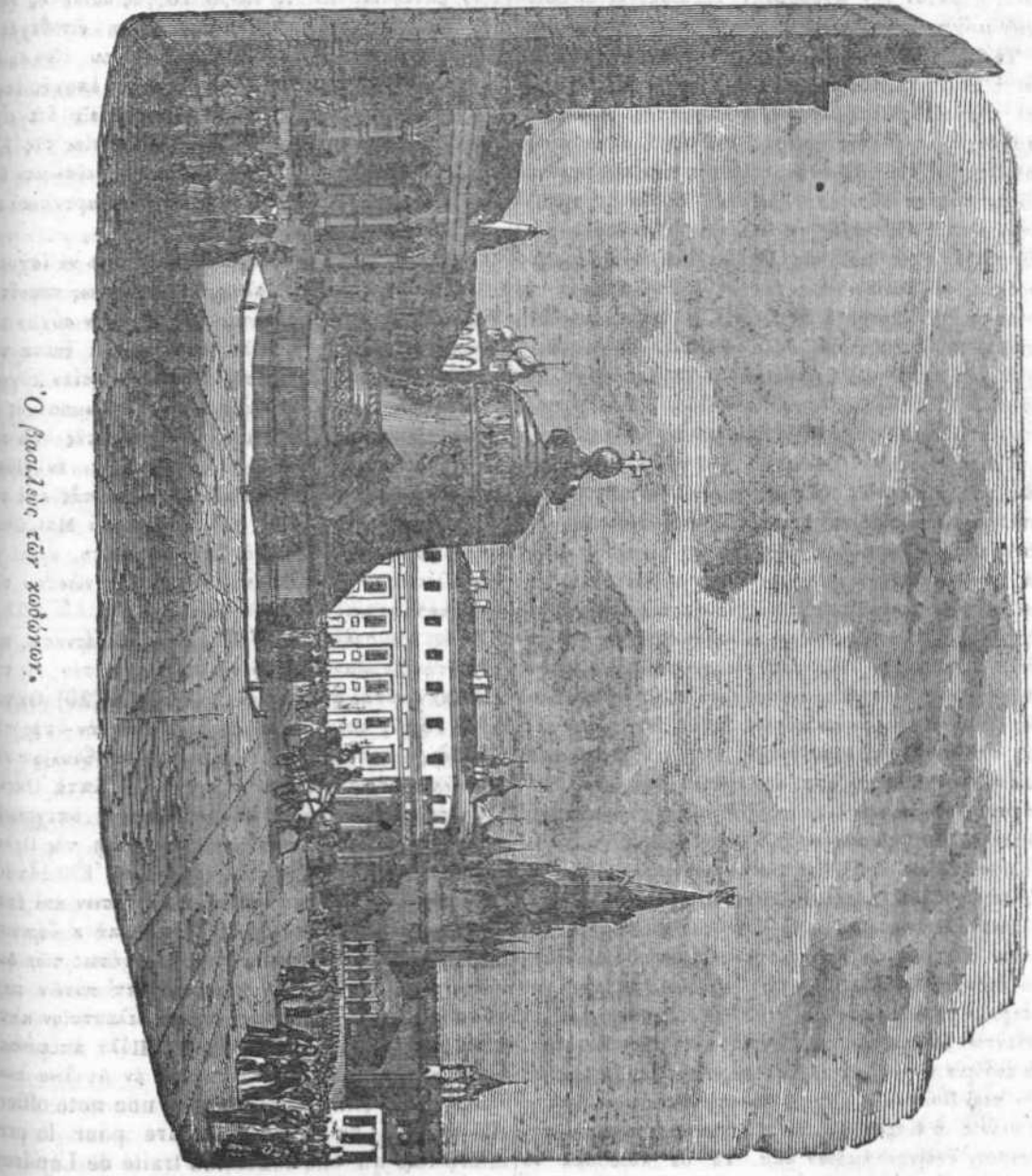
Ὁ κώδων οὗτος ἔχει 20 ποδῶν καὶ 7 δακτύλων ὕψος, διάμετρον δὲ 22 ποδῶν καὶ 8 δακτύλων, καὶ ζυγίζει 12,000 πούτια ἧτοι 480,000 λιτρῶν. Ὄθεν οὐδέποτε ἀνηρτήθη εἰς κωδωνοστάσιον. Κατεσκευάσθη μὲν ἐπὶ τοιοῦτω σκοπῷ· ἀλλ' ἐνῷ ἐμελετᾶτο ἡ ἔγερσις τοῦ κωδωνοστασίου, πυρκαϊᾷ συμβῆσα τῷ 1737 κατέστρεψε μέρος τῆς πόλεως, ἰδίως δὲ τὰ ξύλινα περι τὴν κώδωνα κατασκευάσματα καὶ ἐβλαβεν οὐ μικρὸν αὐτὸ τὸ κολοσσαῖον ἐκεῖνο ἔργον. Ἐκτοτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν κωδῶνων ἐμενε κατακείμενος ἐν τῷ τόπῳ κατασκευάσθη μέχρι τοῦ 1836, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος διέταξε τὸν Γάλλον ἀρχιτέκτονα Μονφερράνδον νὰ τὸν ἀνεγείρῃ ἀπὸ τῆς γῆς ὅπου ἦν κατακεχωσμένος καὶ νὰ τὸν στήσῃ, οὗχι πλέον ἐπὶ κωδωνοστασίου, ἀλλ' ἐπὶ ἀπλοῦ βάθρου, πλησίον τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἰβάν βελίκοι. Τούτο κατωρθώθη ἀπὸ τῆς 23—26 Ἰουλίου τοῦ 1836. Ὄτε ἐκτοτε ὁ βασιλεὺς τῶν κωδῶνων, ὅστις εἶναι ἀξιοσημείωτος καὶ ὡς ἔργον τέχνης, διὰ τὰ τὸ περικαλλές τοῦ σχήματος καὶ διὰ τὰ ἀνάγκυρα δι' ὧν ἐπικοσμεῖται, καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς σταυρὸν ὄρειχάλκινον ἐπικεχυρωμένον, εἶναι ἐκτεθειμένος ἐπὶ ὀκταγώνου, ἐκ γρανίτου λίθου, βάθρου, ἐπὶ τῆς μιᾶς τοῦ ὁποῦ πλευρᾶς ἀναγινώσκεται, χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμένη, ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή·

Ο ΚΩΔΩΝ ΟΥΤΟΣ
ΧΥΘΕΙΣ Τῷ 1733, ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΗΣ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΣΣΗΣ
ANNΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ,
ΑΦΟΥ ΔΙΕΤΕΛΕΣΕ ΚΑΤΑΚΕΧΩΣΜΕΝΟΣ ΥΠΟ
ΓΗΝ ΕΝ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΙ ΜΙΑΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕ-
ΤΗΡΙΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΚΕΙΝΑ, ΑΝΗΓΕΡΘΗ
ΕΝΤΑΥΘΑ Τῷ 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1836,
Τῷ ΘΕΛΗΣΕΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΘΟΥΣΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΑΟΥ.

Αἱ τρεῖς ἄλλαι τοῦ ἐν *Κρεμλίνο* τετραγώνου ἐκκλησίαι φέρουσι ἀπασαι τὸ ἐπώνυμον τῆς μητροπόλεως (σαμπόρ). Πᾶσαι κατασκευάσθησαν τὸ πρῶτον ξύλινα· μετὰ δὲ τὴν διὰ πλίνθων ὀπτῶν ἀνοικοδομήσιν αὐτῶν, ἡ ἀρχαιότερα εἶναι ἡ τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ*, ἀνατρέχουσα μέχρι τοῦ 1397. Μάλιστα ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ τειχογραφίαι αὐτῆς, ἔργα δύο Ῥώσων μοναχῶν ἀκμασάντων εἰς δύο διαφόρους ἐποχάς, τῷ 1405 καὶ τῷ 1508. Οἱ θόλοι εἰκονίζουσι τὸν παράδεισον ἧτοι τὴν ὁμήγηριν ὄλων τῶν ἁγίων. Ὅσοι ὀνομάζουσιν ἀκόμη τοὺς Ῥώσους βαρβάρους καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀποκλειστικὴν, θέλουσι μὲ ἀπορίαν τῶν βεβῆως πληροφορηθῆ, ὅτι μετὰ ξὺ τῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πανηγυριζομένων μακαρίων ψυχῶν, οἱ ζωγράφοι, καὶ τοῖ μοναχοὶ, συγκατέλεξαν πολλοὺς ἔθνικους φιλοσόφους, οἵτινες δὲν διακρίνονται ἀπὸ τῶν συντρόφων αὐτῶν εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν ἔχουσι περὶ τὴν κεφαλὴν τὸν κύκλον φωτός, τὸν περιζωννύοντα τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων.

Μεταξὺ δὲ τῶν φιλοσόφων οὗς οἱ μοναχοὶ ἐκεῖνοι ἀνεδείχθησαν εἰς τὸν χριστιανικὸν οὐρανὸν, εὐρίσκειμεν οὐ μόνον Ἀνάχαρσιν τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἦτο σχεδὸν Ῥώσος. καὶ Σωκράτην τὸν ἀποθνήσκον τὸν τοῦ δικαίου θάνατον καὶ προκηνγγείλαντα τὸν ἕνα Θεὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ τὸν Πτολεμαῖον καὶ αὐτὸν τὸν Μένανδρον.

Ἡ δὲ πρωτίστη τῶν τριῶν μητροπόλεων καὶ ἡ ἀληθὴς μητρόπολις εἶναι ἡ τῆς *Κοιμησεως τῆς Παραγίας*. Ἐκεῖ ἀναπαύονται οἱ ἀρχαῖοι πατριάρχαι τῆς Ῥωσίας· ἐκεῖ μέχρι τοῦδε στέφονται οἱ αὐτοκράτορες· ἐκεῖ ὑπάρχει ἁμῶν εἰς ὃν δὲν εἰσήλθον ποτὲ εἰμὴ αὐτοκράτορες, ἀλλὰ ὅτε χρισθέντες λάωσιν, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τὴν μεγίστην τῶν δυνάμεων ἦτις

Ὁ βασιλεὺς τῶν κωδῶνων.

Ἐν τῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ *Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ* ἐδόθη εἰς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς ἐκεῖ τελευταῖον, ἐν μητροπόλει ἐκιδεύοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Ῥωσίας ἀπὸ μέσῳ λίθων πολυτίμων, λομπρῶν καὶ πολυαριθμῶν, Ἀνδρέου Ἰωαννίδου, θανόντος τῷ 1255, μέχρι Ἰωάννου Αλεξιάδου, θανόντος τῷ 1696. Μετὰ τριακότα μὲναι δύο περιφήμοι εἰκόνες. ἀμφότεραι διασωθεῖσαι ἀπὸ τῶν πυρκαϊῶν καὶ τῶν λεηλασιῶν, ἐκπαλαί διέτη, ὁ Πέτρος ὁ μέγας, ἀποκληρώσας τὴν Μόσχαν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὡς ἱερώταται ὑπὸ πάντων τῆς τιμῆς τοῦ ἔχειν τοὺς κυριάρχας τῆς Ῥωσίας ζῶντας ἀμὰ καὶ νεκροὺς, ἤρχισεν, ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς νέας αὐτοῦ πόλεως, νέαν σείραν αὐτοκρατορικῶν τάφων. γέλιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ λέγεται ἔργον τοῦ Ἐλ-
3.

λνος βασιλέως Κομνηνού, μέχρι της άλωσης της Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ὑπάρχασα. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ *Παναγία* τοῦ *Βλαδимиρου*, θεωρουμένη ἔργον τοῦ ἁγίου Δουκᾶ ἐκομισθῆ δε ως παλλάδιον, ἀπὸ Βλαδимиρου εἰς Μόσχαν, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ταμερλάνος ὄρμησε κατὰ τῆς τότε νεωστὶ εἰς καθέδραν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους ἰδρυθείσης ταύτης πόλεως· καὶ πάλιν τῷ 1812, περιήχθη εἰς τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν τὴν παραμονὴν τῆς φοβερᾶς ἐν Βορονδίνῳ μάχης.

Τὸ Κρεμλίον δὲν εἶναι μόνον ἡ θρησκευτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἀκρόπολις τῆς Ῥωσίας καὶ περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἀρχαίας τῆς Ῥωσίας ἀναμνήσεις μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Πέτρου τοῦ μεγάλου ἐξεδίασε τὴν εἰσόδον τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν Εὐρώπην. Οὐδὲν βέβαιον ὑπάρχει περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κρεμλίνου, καὶ οὐδὲν περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ὀνόματός του (κρέμλι, τὸ ὅποσον τινὲς τῶν ἐτυμολόγων παράγουσιν ἀπὸ τοῦ κρέμ, ὅ ἐστὶ λίθος. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷται καὶ ἀλλαγῶς τῆς Ῥωσίας. Ἡ Καζανία ἔχει τὸ κρέμλι τῆς, ἐπίσης καὶ ἡ Τούλα καὶ ἄλλαι πόλεις. Εἶναι δὲ τὸ Κρεμλίον οὐδὲν ἄλλο ἢ φρούριον περιλαμβανόν καὶ σῶζον τὸν τε ἡγεμόνα καὶ ὅ,τι τιμιώτερον καὶ ἱερώτερον ἔχει τὸ ἔθνος. Πλησίον τῶν ναῶν καὶ τῶν εἰκόνων, ὅσων ἐμνημονεύσαμεν, ὑπάρχουσιν αὐτοὶ καὶ ἕτερα κειμήλια ἱερά. Ἴδου τὰ ἀρχαία καὶ ἰδιόρρυθμα τῶν Τσάρων βασιλεία· ἰδου τὰ πατριαρχεῖα, ὅπου μέχρι τοῦδε φυλάττονται πάσαι αἱ πράξεις καὶ πάντα τὰ βιβλία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου· ἰδου ἡ Γερουσία καὶ τὸ ὀπλοστάσιον ἰδου τελευταῖον ὁ θρονονόρος. Εἰς τὰς εἰκοσὶν αὐτοῦ αἰθούσας ὑπάρχουσι σεσωρευμένα ἀντικείμενα πολιτιμότητα διὰ τὴν ὕλην, τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ἢ διὰ τὰς ἀναμνήσεις τὰς ὁποίας ἀναπολοῦσι· θρόνοι, σκήπτρα, στέμματα, λιθοκόλλητα κοσμήματα, ὅπλα, πανοπλίας, σημαίαι, σταυροὶ, ποικαντικαὶ καὶ στρατηγικαὶ βράβδαι. Ἐκεῖ εὐρίακται, μεταξύ ἄλλων πολλῶν ἀξιοσημειώτων κειμηλίων, τὸ σκήπτρον καὶ τὴν σφαίραν, ἀπερ ἐπεμψεν, ὡς λέγουσιν, ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς εἰς ἕνα τῶν πρώτων μεγάλων δουκῶν, Βλαδимиρον τὸν Μονομάχον· τὸν θρόνον τοῦ Ἰωάννου Γ', καὶ τὸν τοῦ Βορίς Γοδουνοῦ, τὸν θρόνον τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀλεξίου, Ἰωάννου καὶ Πέτρου, τὰ στέμματα τῶν εἰς τὴν Ῥωσίαν προσκατηθέντων βασιλείων τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, τὰ ἐνδύματα τὰ ὅποια ἔφερον ὁ μέγας Πέτρος εἰς τὴν περὶ Πολτσαῦαν μάχην, τὸ φορεῖον ἐπὶ τοῦ ὀποίου ἀγόμενος ὁ Κάρολος ὁ 10', ἐστρατήγησε κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἡμέραν κλπ. Τὰ δὲ πυροβόλα τὰ ληθθέντα ἀπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν συμφορᾶν ἐν ἔτει 1812, κείνται ἐμπροσθεν τοῦ ὀπλοστασίου.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν).

Ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει ΣΥΝΘΗΚΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Κατ' αὐτὰς παρήχθη ἀμφισβήτησις τις περὶ τῆς ἀληθοῦς ὡς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα σχέσεως τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει, τῆ 2 (14) Σεπτεμβρίου 1829, συνομολογηθείσης, μεταξύ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας, συνθήκης. Ἐν τῷ ἀρθρῷ 10 τῆς συνθήκης ταύτης ἀναγινώσκουμεν, ὅτι ἡ Ἰ. Πύλη ἀποδέχεται τὰς πράξεις τοῦ ἐν Λονδίῳ συμβουλίου τῶν τριῶν δυνάμεων. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πράξεις τῶν τριῶν δυνάμεων, οὐδεὶς ἐτι εἶγε γίνεαι λόγος περὶ τῆς ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, δὲν δυνάμεθα ἀναμφιβόλως νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀφείλει τὴν ἐντελὴ αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν εἰς τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκην.

Ἄλλ' ἀρ' ἐτέρου· ἐπιτρέπεται ἄρα γε νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη ὑπῆρξεν ὅπως περιττὴ, ἀσκοπος καὶ ἀτελεσφόρητος ὡς πρὸς τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἀφείλει ἐνεκα τῆς συνθήκης ταύτης ἰδιαίτους ἀνδράς πρὸς τὴν Ῥωσίαν εὐγνωμοσύνην, ἀνάλογον τῆς ἰδιαίτερας εὐγνωμοσύνης ἣν ὀμολογεῖ πρὸς μὲν τὴν Ἀγγλίαν, ἐνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κοδριγκτώου διαταχθείσης ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, πρὸς δὲ τὴν Γαλλίαν, ἐνεκα τῆς ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον στρατείας τοῦ στρατάρχου Μαϊζῶνος; Διὰ νὰ διευκρινηθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου τὴν τότε κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, καὶ μετὰ τὴν βερβαν πλῆγὴν τὴν κατενεχθείσαν εἰς τὴν ναυτικὴν αὐτῆς δυνάμιν ἐν Πύλῳ, τῆ 8 (20) Ὀκτωβρίου 1827, ἐπέμνε μὴ ἀποδέχομένη τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεσιτείαν τοῦ ἐν Λονδίῳ συμβουλίου καὶ ἐξακολουθοῦσα τὰς ἐγθροπραξίας αὐτῆς. Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1828 ἔτους, ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς ὑπεχειρώθη ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξῆς τοῦ ἰσθμοῦ Ἑλλάδος ἐκκηλορῶθησεν ὁ πόλεμος μέχρι τῶν μέσων καὶ ἐπέκεινα τοῦ 1829 ἔτους, ἢ δὲ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἀπέκρουεν ἐπιμόνως πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῶν δυνάμεων τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς εἰρηνικὰς μετ' αὐτῶν περὶ Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις. Αἴφνης τελευταῖον κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1829, ἡ Ἰ. Πύλη ἀπεφάνετο κατὰ πρῶτον ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἐν Λονδίῳ συνθήκην (Mais enfin la Porte par une note officielle en date du 15 Août déclare pour la première fois qu' elle adhère au traité de Londres. Protocole. Nro 22, 19 Septembre 1829. Papers relative to the Affairs of Greece). Ἐπί τὴν ἀνάγκασε τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν νὰ μεταβάλῃ ἤδη διαγωγὴν καὶ νὰ ἀποδεχθῇ ὅ,τι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πεισματωδῶς ἀπέβριπτεν; ἀπὸ τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, ἥτις εἶχε συμβῆ πρὸ δύο περίπου ἐτῶν, ἡ Ἀγγλία οὐδένα ἕτερον μεταχειρίσθη κατὰ τῆς Τουρκίας καταναγκαστικὸν τρόπον ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1828 γενόμενης Γαλλικῆς ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον

στρατείας, ἥς τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα περιορίσθησαν εἰς μόνον τὴν χερσόνησον ταύτην, οὐδ' ἡ Γαλλία ἔκρινεν εὐλογον νὰ πεσῇ ἄλλως πῶς τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν· ἀφοτέραι αἱ δυνάμεις αὐταὶ εἶχον ἀρκούσθαι ἐν τῷ μεταξύ εἰς ἀπλάς ἀπαιτήσεις καὶ ἀπειλὰς, αἵτινες ὅμως, καθὰ ἀπέδειξε διετῆς πείρα, δὲν ἴσχυον νὰ μετατρέψωσι τὴν γνώμην τῆς Ἰ. Πύλης. Ἡ δὲ Ῥωσία εἶχε κηρύξει ἀπὸ τοῦ 1828 πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· καὶ κατὰ μὲν τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ Τουρκία ἠδυνήθη ὀπασοῦν ν' ἀνέβῃ. Ἀλλὰ τῷ 1829, ὁ Ῥωσικὸς στρατὸς, ἀγρόμενος ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Δισαχίου, ἀφρῶ κατετρόπωσε περὶ Σούμλαν τὸν μέγαν βεζὶρην, διέβαιναν ἤδη κατὰ Αὐγούστου τὸν Αἰμον· ἡ Ἰ. Πύλη τότε, ἥτις ἐπὶ δύο ἔτη εἶχεν ἀδιαφορήσει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν δύο ἄλλων δυνάμεων, λέγει κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους αὐτῶν ὅτι δέχεται τὰς περὶ Ἑλλάδος ἀποφάσεις τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Ἐἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἡ αἰφνιδία αὕτη μεταβολὴ τῆς γνώμης τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν περίστασιν τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσων διαβάσεως τοῦ Αἰμου;

Καὶ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Ἡ Ἰ. Πύλη, ἀπεφάνετο μὲν κατὰ Αὐγούστου ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἐν Λονδίῳ συνθήκην, ἀλλὰ μετὰ τινῶν τροπολογιῶν ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα· θῆν εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ συνέδριον οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας δὲν ἐθέλησαν ἀποχωρῶσαν τὴν ἀποδοχὴν ταύτην (Les plénipotentiaires de France et de la Russie ont déclaré qu' à leur avis l' accession était incomplète. Ἴδε τὸ προσηρατεθὲν πρωτόκολλον ὑπ ἀριθ. 22, τῆς 19 Σεπτεμ. 1829), ὅτε ἀπεφασίσθη νὰ ἀποδοχῆσιν περὶ τοῦτου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις. Ἀλλ' οὗτοι, ἐν τῷ μεταξύ, λαμβάνουσι τῆ 9 Σεπτεμβρίου, νέαν δὴλωσιν τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, δὲ ἥς αὕτη ἀπέδεγετο ἀνευ ὄρου τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἐν Λονδίῳ συμβουλίου.

Τὴν ἀνάγκασε τὴν Ἰ. Πύλην εἰς τὴν νέαν ταύτην παραχώρησιν; Τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ὑπερβάντα, ὡς προείρηται, τὸν Αἰμον, κατὰ Αὐγούστου, εἶχον ἐν τῷ μεταξύ προελάσει μέχρι τῶν προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἡ Τουρκία, θεωροῦσα ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει σωτηρίας ἐλπίδα, εἶχεν ἤδη πέμψει εἰς Ἀδριανουπόλιν πληρεξουσίου καὶ ἐπυξήρουν εἰρηνικᾶς πρὸς τοὺς πληρεξουσίου τῆς Ῥωσίας διαπραγματεύσεως· οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσίας ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ ὑποβληθῇ ἡ Τουρκία ἀποφασίστως εἰς τὴν μεταξύ αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος διαίτησιν τοῦ ἐν Λονδίῳ συμβουλίου· ἡ δὲ Τουρκία, ἐν τῇ ἀμνηγνίᾳ αὐτῆς, ἠναγκάσθη φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ ὑπακύβῃ, σπεύσασα νὰ δηλώσῃ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν δύο ἄλλων δυνάμεων. Καὶ ἐπειδὴ τὸ πρὸς τοὺτους ἔγγραφον δὲν ἔμελλε νὰ περιέχῃ εἰμὴ αὐτὴν καὶ μόνον τὴν εἰδοποιήσιν, συνετάχθη καὶ ἐπεδόθη ἀπὸ τῆς 9 Σεπτεμβρίου, ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκη ἔμελλε νὰ περιλάβῃ πολλῶν ἄλλων δυσκολωτέων πραγμάτων τὴν βύθμισιν, δὲν ἀπρητίσθη καὶ δὲν

ὑπεγράφη εἰμὴ μετὰ πάντε ἡμέρας, τῆ 14 Σεπτεμβρίου. Ἀλλ' ὅστις, στηριζόμενος εἰς τὴν τοιαύτην προτεραιότητα τῆς πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας δηλώσεως, ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ παραχώρησις τῆς Ἰ. Πύλης οὐδέποτε εἰς τοὺς πρέσβεις ταύτους, καὶ ὅχι εἰς τὰ Ῥωσικὰ ὅπλα, περιπίπτει εἰς συλλογισμὸν μὴ σπουδαῖον, διότι εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐλεγεν, ὅτι ὁ στέφανος κατορθωμάτων τινος ἀνήκει εἰς ἐκεῖνον ἕστις πρῶτος ἑλασθε τὴν περὶ τοῦτου εἰδήσιν, καὶ ὅχι εἰς ἐκεῖνον ἕστις διὰ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ ἐπέτυχε τὸ κατορθώμα.

Ἡ ἀλήθεια λοιπὸν εἶναι ὅτι ὁ Ῥωσικὸς πόλεμος, μάλιστα τὰ ἐν ἔτει 1829 κατορθώματα τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἐπιστήφασα αὐτὰ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως ἠνάγκασαν τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν νὰ ἀναγνωρίσῃ τελευταῖον ὅ,τι ἐπραξε τὸ ἐν Λονδίῳ συμβούλιον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ συμπράξῃ εἰς τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀπαιτούμενα. Δὲν λέγομεν ὅτι ὁ Ῥωσικὸς πόλεμος ἐγένετο ἐπὶ μόνῳ τούτῳ τῷ σκοπῷ· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἐθεώρησεν ὡς δυστύχημα τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν· τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τοῦ νὰ λέγωμεν ὅτι οὐδεμίαν εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐνεκα τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, ἀφορώντες εἰς τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τοῦ γεγονότος τούτου· πῶς ἄρα νὰ μὴν εἰπώμεν ὅτι οὐδεμίαν εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν Ῥωσίαν ἐνεκα τῶν σωτηρίων ἀποτελεσμάτων τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου αὐτῆς;

Καὶ ταῦτα μὲν λέγομεν ἡμεῖς· ὁ δὲ περιφανὴς Klüber, ὁ δοκιμώτερος τῶν νεωτέρων συγγραφέων τοῦ διεθνῆς δικαίου, εἶναι πολὺ βητότερος καὶ ἐμφαντικώτερος. Ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἥτις πλείστην ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ μέρος τῶν διπλωματικῶν πραγματεύσεων, ὁ Klüber λέγει, ἐν σελ. 288—290, τὰ ἐξῆς·

Ἡ Ἰ. Πύλη δὲν εἶχε δώσει ἐπὶ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς εἰς τὰς προμνημονευθείσας συνδιαλλακτικὰς πράξεις τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας. Ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσει τοῦ αυτοκράτορος τῆς Ῥωσίας παρέσχεν ἡ Τουρκία τὴν συγκατάθεσιν ἐκείνην ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀδριανουπόλιν, πρὸς τὴν Ῥωσίαν, τῆ 2 (14) Σεπτεμβρίου 1829, συνομολογηθείσῃ εἰρήνῃ. Τὸ 10 ἄρθρον τῆς συνθήκης ταύτης διαλαμβάνει· ὅτι ἡ Ἰ. Πύλη, δηλοῦσα τὴν πλήρη αὐτῆς συγκατάθεσιν εἰς τοὺς ὅρισμοὺς τῆς ἀπὸ 24 Ἰουλίου (6 Ἰουλίου) 1827, ἐν Λονδίῳ συνομολογηθείσης μεταξύ Ῥωσίας, Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ Γαλλίας συνθήκης, παραδέχεται ἐπίσης τὸ πρωτόκολλον τῆς 10 (22) Μαρτίου 1829, τὸ γινόμενον ἐκ συμφώνου ὑπὸ τῶν αὐτῶν δυνάμεων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προμνημονευθείσης συνθήκης καὶ περιέχον τὰς περὶ τῆς ὀριστικῆς αὐτῆς ἐκτελέσεως λεπτομερείας. »

Ἐ Συγγρόμω δια τοῦ αὐτοῦ ἀρθροῦ ἡ Ἰ. Πύλη ὑπεχειρώθη ἅμα μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης ταύτης νὰ διορίσῃ πληρεξουσίου, τοὺς διαπραγματευομένους μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυ-

νάμεων περί της εκτέλεσεως των προκειμένων όρισμών και συνδιαλλαγών. »

« Είναι αδύνατον νά μή όμολογήση τις ότι ή 'Ρωσία, αφού απεσπάσθη άπαξ, επ' αγαθώ της ανθρώπιτητος, από των δεσμών της ισρας συμμαχίας και έπαυσε ενδίδουσα, ως πρότερον, εις τήν άνθελανικήν πολιτικήν, προσηνεγκε τή 'Ελλάδι μεγίστην ύπηρεσίαν, ου μόνον διότι . . . αλλά και διότι δια του ζήφους των νικηφόρων αύτης στρατών έκοψε τους κόμβους της διπλωματίας εκείνης, ήτις, δια δυσπιστίας και ιδιοτελείας, περιπλέκει μάλλον ή διαλύει συντόμως, απλώς και άφιλοκερδώς πάσαν όπως ου δύσχερη ύπόθεσιν.—Ο αύτοκράτωρ Νικόλαος, νικηφορήσας πρώτον εν τώ πεδίω της μάχης, παραστάς έπειτα ως διαιτητής εις τήν εν 'Αδριανουπόλει ειρήνην, εισήγαγε τήν 'Ελλάδα εις τήν Εύρωπαϊκήν πολιτικήν και διηκόλυσε τήν υπό της τριπλής συμμαχίας ίδρυσιν έντιμου και άσφαλούς δημοσίας τάξεως εν τή πολιτείā εκείνη, ήτις ένηπιάζεν έτι και μόλις ήρχισε λαμβάνουσα άμφιβολόν τινα ύπόστασιν. Η 'Ρωσική κυβέρνησις εκτήσατο δια τούτου δικαίωμα άνάμνηστήτητον εις τήν αιώνίαν των 'Ελλήνων έγγνωμοσύνην, εις τήν ένδοξον έπιδοκίμασίαν του πολιτισμένου κόσμου, εις τήν άίδιον της ιστορίας μήνην. »

« Αί κυβερνήσεις της Γαλλίας και της 'Αγγλίας ειδόν με δυσχερείαν τήν 'Ρωσίαν μονομερώς, εν τή ειρήνη της 'Αδριανουπόλεως, ύπερ των 'Ελλήνων συνθηκολογήσαναں, αλλά παρεμύθησεν αύτάς ή τού πρόσθεως της 'Ρωσίας διαβεβαίωσις, ότι δια τούτου ή δύναμις αύτη ουδαμώς προστίθετο να παραβλάψη τήν ένέργειαν του έν Δουδίω συνεδρίου. Δια ν' ασφαλισθώσι δε κατά τούτο, επεθύμησαν να λάβωσι και αύται άμελλητι παρά της Πόρτας δήλωσιν όμοίαν της εν τή ειρήνη περιληφθείσης. »

« Η 'Υψ. Πύλη μάλιστα καθυπεβλήθη ως προς αύτάς εις ύποχρέωσιν έτι εκτενεστέραν, διότι εν τή προς τους πρόσθεεις της Γαλλίας και της 'Αγγλίας δηλώσει, της 9 (24) Σεπτεμβρίου, λέγει ότι, παραδεχθείσα ήδη τήν εν Δουδίω συνθήκην, ύπόσχεται και ύποχρεούται προσέτι εις τās τρεις Δυνάμεις αυτας ύπέγραψαں τήν συνθήκην ταύτην, να συναινέση εις πάν ότι τδ εν Δουδίω συνεδριον ήθελε πράξει προς εκτέλεσιν αύτης. »

Και έν ύποσημειώσει ό Klüber έπιφέρει τά έξής. « Έπειδή ή δήλωσις αύτη αναφέρεται, καθ' όλα τά φαινόμενα, εις τους όρισμούς της εν 'Αδριανουπόλει ειρήνης, αύτη δε συνωμολογήθη τήν 2 (14) Σεπτεμβρίου, ή ήμερομηνία της 9 Σεπτεμβρίου είναι πιθανώς έσφαλμένη και ή ανάγεται εις μεταγενέστερόν τινα μήνα ή ελογίσθη κατά τό παλαιόν έτος. »

« Ότε κατά τον Klüber ή προς τους πρόσθεεις της 'Αγγλίας και της Γαλλίας δήλωσις είναι μεταγενεστέρα της εν 'Αδριανουπόλει συνθήκης, άν και, κατά τά ανωτέρω παρ' ήμων εκτεθέντα, αληθώς ειπείν, ήναι αδιάφορον και προγενεστέρα άν θεωρηθθ.

ΠΡΟΣΑΛΙΔΙΑ.

Του Πρωτάργου Π. Αργυροπούλου κατά τήν αναγόρευσεϊ τσούρων διδακτόρων της ιατρικής Σχολής, Κ. Γεωργιανώ. κ. τ. λ.

Έν τή κοινωνία ουδέις άπομονούται' άπαντες συνεχόμεθα με δεσμούς κοινωνικής άλληλεγγύης, άπαντες έχομεν καθήκοντα προς άλλήλους, αλλά πρό πάντων προς τήν κοινήν μητέρα τήν πολιτείαν. Τα καθήκοντα ταύτα πληθύνονται και μεγαλύονται καθόσον και ή θέσις εκάστου πολίτου άνυψούται. Έν πολιτείā προς ισότητα κατεσκευασμένη, ή παιδεία και ή άρετή πρέπει να ώσι τά μόνα της ύπεροχής γνωρίσματα' παρ' ήμιν δε κείται, φίλοι άκαδημαϊκοί συμπολίται, ν' άποκτήσετε τήν ύπεροχήν ταύτην όρμώμενοι από τās ένυπαρχούσας γνώσεις, φιλοπόνως ταύτας πολυπλασιάζοντες, και μεταχειριζόμενοι αύτάς όχι μόνον ως μέσον πορισμού, άλλ' ως όργανον ευποίας προς τους δυστυχούντας, και ως έλατήριον δημοσίου προς τό κράτος χρησιμότητος.

Οι ιατροί έχουσι πολλά και ποικίλα προς τό κράτος καθήκοντα, και περι αύτά σκοπούμεν να ένδιατρίψωμεν επί μικρόν παραινούντες τήν άπαραιμειωτων αυτών διατήρησιν.

Εισερχόμενοι τις εις τόν δήμον, πρώτην διοικητικήν του κράτους μονάδα, βλέπει αυτόν ώπλισμένον με τό δικαίωμα της άστυνομίας, κύριον σκοπόν προτιθέμενον να άποσοθη όλα τά δεινά τά όποια ένσκήπτουσιν εις τήν κοινωνίαν. Ποία δε δεινά είναι τόσον φθοροποιά παρά τήν μόλυνσιν του όποιου άναπνεόμεν άέρος, παρά τήν νόθευσιν των έδωδιμων δι' ών τρεφόμεθα, παρά τήν ενόικισιν έντός πνιγερών και νημεμών συνοικιών έντός των όποιων συνδιαίτωνται ή πενία μετά νόσων τηξυμελών, παρά τήν εμπώλευσιν νοσερών επιτηδευμάτων έντός των κωμών και των πόλεων, παρά τήν πολυειδή άκαθαρσίαν, σημειον αλάναςτον βαρβαρότητος άσχημίζον τās πόλεις και τους πολίτας, και διαγέον μιάσματα γόνιμα ένδήμων και επιδήμων ασθενειών; Έντός των νόμων μας ύπάρχουσι πολυπληθείς κανόνες σκοπεύοντες να προλάβωσιν όλα τά δυστυχήματα ταύτα.

Η φιλανθρωπία των νομόνων κυβερνήσεων καθήμεραν δημιουργεί νέους τοιούτους κανόνες, ευποιούσα τās πτωχάς τάξεις των πολιτών, και μεριμνούσα περί της περιθάψεως αυτών καθ' όλας τās ηλικίας του βίου, και ιδίως καθ' όν καιρόν επιβαρύνονται αύται από νόσους. Πώς άλλως δημιουργούνται οι κανόνες ούτοι παρά δια της συνδρομής της ιατρικής επιστήμης; πως θέλουσι παύσει του να μένωσιν άνεκτέλεστοι παρά δια της συνεργείας των ιατρών, άλλ' ιατρών, άδωρολήπτων, άφρωσιωμένων εις τά γοσθ των, και καταδεικνυόντων και ιδιαιτικώς και δημοσίως τους κινδύνους της δημοσίου υγείας, και έφορευόντων της διοικήσεως των σωμάτων τά όποια

και αυτοτελώς είναι πολύτιμα και καθό χρησιμεύοντα ως φυλαει της ανθρωπίνης διανοίας ;

Τινες άπορούσι δια τήν πληθύν των ιατρών. Είθε εν πάση περιφερεία ειρηνοδικείου να εστάθμειεν εύπόρως και έντίμως εις των άποφοιτώντων διδακτόριον της ιατρικής σχολής !

Κατ' αύτό τό έτος ή Κυβέρνησις φρονίμως ποιούσα συνέστησεν ιατρούς κατ' έπαρχίας. δια τοιούτου νόμου οδεύομεν προς επαλήθευσιν της άρχής ταύτης.

Εισερχόμενοι εις τόν Νομόν εύρίσκωμεν πλησίον του Νομάρχου ιατρόν παρακαθήμενον, ιατρόν υπό του Βασιλέως διορισμένον. Αυτός δέν άποτελει ιδίαν άρχήν άνεξάρτητον, και προς ένέργειαν των καθόντων του δανείζεται της νομαρχικής εξουσίας τήν ισχύν και τήν ύπογραφήν. Αλλά με όποια σπουδαία και ποικίλα καθήκοντα είναι ούτος περιβεβλημένος, είτε έντός της πρωτεύουσας του Νομού ένδημών, είτε περιουδίων καθ' όλην τήν περιφερείαν. Ο ιατρούς του νομού προστατεύει τήν παιδικήν ήλικίαν άγρόπνως διευθύνων τά της έγκεντρίσεως της δαμάλιδος, συλλέγει όλα τά ποικίλα φυσικά φαινόμενα τά χρησιμεύοντα εις τό εύδιόηκτον του τόπου, διεδικει τήν κοινωνίαν κατά τās άγρυπείας των εμπειρικών, εξετάζει και επιθεωρεί τά φιλανθρωπικά κταστήματα, τά φαρμακεία, τά επικίνδυνα δια τήν υγείαν μηχανουργεία, και εισδύει μέγχι και αυτών των ποινικών κατοικητηρίων, όπου ή δικαιοσύνη δεσμεύει τους παραβάστας των νόμων.

Η δικαιοσύνη πολυόφθαλμος κατά του έγκλήματος μεταχειρίζεται τήν ιατρικήν ως κύριον όργανον άνακαλύψεως της αληθείας. Οι έγκληματίαι ήθελον πολλάκις εξέρχεσθαι θριαμβεύοντες από τό δικαστήριον, ή άθωότης ήθελεν άλλοτε βαρύνεται με αλύσεις, εάν ή ιατρική δέν έδιδε χείρα βοήθειας εις τήν δικαιοσύνην. Οι κακοῦργοι ματαίως πλέον έγκυόπντουσιν εις τά έγκατα της γής τά θύματα της άνάνδρου δηλητηριάσεως, διότι εάν τό έγκλημα παραγράφεται δια της των νόμων έπιεικειας, ή ανακάλυψις αυτου μένει άπαρίγραπτος.

Μεταξύ των κεντρικών του κράτους άρχων άπαριθμούμεν τό ιατροσυνέδριον, έφετεριον άνέκκλητον των ιατροδικαστικων ζητημάτων, έταστήριον εξελέγχευ τους άποφοιτώντας του πανεπιστημείου, εισάγον τους νέους εις τήν ενεργείαν της ιατρικής, και ανώτατον συμβούλιον της εκτελεστικής εξουσίας έφ' όλων των μεγάλων ζητημάτων της δημοσίου υγείνης.

Και τό συμβούλιον τούτο δέν άποτελει αυθόπαρκτην άρχήν συνταταϊζόμενην με τό ύπουργείον των έσωτερικών, ουδ' έχει κατά νόμον ύποχρεωτικήν δύνημν ή γνώμη του' αλλά της γνωμοδοτήσεως του ή ισχύς προκύπτει εξ αύτης της φύσεως των επιστημονικών του εργασιών και όσον τό ιατροσυνέδριον περιλαμβάνει τους εξοχωτέρους της επιστήμης διασώτας, κατά τοσοϋτον ή γνώμη του καθίσταται άνέκκλητος.

Η φροτολογιός πανώλης καθ' ήμεραν εξαλείφεται κατ' άντίθετον λόγον της πολλαπλασιασεως των συγ-

κοινωνιών και της των ανθρώπων επαφής προς άλλήλους, ήτις είναι μέσον ισχυρόν διαδόσεως.

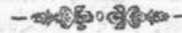
Τό έν Παρισίους ιατροδικοικητικόν συνέδριον έβεβαίωσεν ότι ή νόσος αύτη σπανίζει εν τη κυριώτερα αύτης φυλαξ, τή 'Εω, αλλά δια των διαταγμάτων του δέν κατήργησεν αύτήν ουδέ κατηργήθησεν άλλαι νόσοι, ως ή άσιατική χολέρα, τοσοϋτω μάλλον φρικώδης όσφ μυστηριωδεστερα είναι ή φύσις της και οι νόμοι της διαδόσεώς της.

Τό κράτος έναντίον των νόσων τούτων προφυλατόμενον διαίρειται εις υγειονομικές περιφερείας, όπιίζεταϊ με κανόνες άστηρούς και με ποινάς άστρηότερας κατά των παρεκτροπομένων των κανόνων τούτων, και προσκαλει τήν ιατρικήν συνέφορον και συνεπέτην των υγειονομικών καταστημάτων.

Είθε ουδέποτε τοιαύται επιδημίες να ενσκήπτωσιν εις τό κράτος, άλλ' ή γενναιότης, ή καρτερία και τό άτράμη, τον των νέων ιατρών διακρυβούτων άφόβως τήν ιδίαν ζωήν προς καταπολέμησιν του θανάτου άπειλούντος τους όμοίους των, ν' άναδεικνυνται μάλιστα έν τοιαύταις έπωδύνοϋς περιστάσεσιν !

Η πατρις άπαιτεί μεγάλην άφοσίωσιν και καθ' ός έποχάς άμυνομένη ύπερ της ίδιας ύπάρξεως, ή έπιθετικώς πολεμούσα προς διάσωσιν λαών όμοφύλων και ίερών διεζάγουσα πόλεμον στέλλει τά τέκνα της εις τό στάδιον της μάχης. Έν τώ αίματηρώ τούτω σταδίω ο ιατρούς παρών άσιποτε πρέπει να έχη καρδίαν άτρέμητον ως τήν του γενναιοτέρου στρατιώτου, άταραζίαν όσην χρειάζεται εις τόν ανώτατον άξιωματικών, ευαισθησίαν και πατριωτισμόν όσον αισθάνεται ο ευγενέστερος του λαού προστάτης. Μεταξύ γοσερών φωνών όλλόντων και όλλυμένων ύπερ πατρίδος, αυτός κινδυνεύων τήν ζωήν άλλ' άπτόητος, θεραπείει διατέμνων μέλη ή δεσμεύων πληγάς, και διασώζων οϋτω τους ευγενείς τραυματίας άνυψοί τήν ιατρικήν εις λειτουργίαν ευεργετικήν ελαττοῦσαν, τό κατά δύναμιν, του πολέμου τά αίματηρά δεινά.

Τοιαύτην ισχύν ή πολιτεία έδωκεν εις τήν ιατρικήν, άρρωγόν ισχυράν της διοικήσεως καταστήσασα. Τοιαύτα δε επέβαλεν εις τους ιατρούς καθήκοντα, των όποιων τήν άστηράν και ένθερμον διατήρησιν άπαιτούντες παρ' ήμων, συναίνουμεν προθύμως και χαιρόντες εις τήν διδακτορικήν ήμων αναγόρευσιν.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Περί ουδενός άντικειμένου εν τώ κόσμω ύπάρχουσι τόσαι αυθαίρετοι και άντιφατικοί γνώμαι όσαι περί των γυναικών, ότε μέν επαινουμένων, ότε δε ψεγομένων, και ότε μέν άγγελων, ότε δε διαβόλων καλυμένων, κατά τās προς τό γυναικειον γένος ευμενεϊς ή ύδυσμενεϊς εκάστου κρίσεις' άλλ' ήμεϊς άρκούμεθα να

παραβάλωμέν ένταύθα δύο μόνον εξ αύτων. Σκεύονδος ό Πυθαγόρειος έρωτηθείς τί έστι γυνή, έδωκεν έν τοίς άποφθέγμασιν αύτου την εξής άπάντησιν. « Άνδρός μαζάγιον συνεσιώμενον θηρίον συμπλεκόμενη λέπινα φυλαττομένη δράκαινα κεκκοσμημένη έχιδνα αὐθαίρετος μάχη πολυτέχνης πόλεμος καθημερινή ζυμική εργαστήριον, ένθα δημιουργούνται άνθρωποι ζώνων πονηρόν αναγκαϊόν κακόν. Τουναντίον ό δόκτωρ Σαφείριος έν τῷ περι κριτικής και άντικριτικής πονήματι αύτου λέγει. « ή γυνή είναι τό μέλι τῷ ζώῳ, ό γλυκύς έρέβιθος έν τῷ φλοιῷ τῆς ύπαρξεως. ό παχύς όφθαλμός επί τοῦ άπαχούς όφθάλμου. τῆς οὐσίας ήμῶν τό ωστόριον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς ή βασιλόπηττα τοῦ νέου έτους. και τό θαυμαστόν έλατήριον τῆς μεγάλης τοῦ κόσμου μηχανῆς. » Μεταξύ τοιούτων άκρων υπερβολῶν ή αλήθεια δύναται νά υπάρξη μόνον έν τῷ μέσῳ. Προτιθέμενοι δέ νά θεωρήσωμεν τοῦτο τό λίαν ένδιαφέρον είς ήμᾶς άντικείμενον υπό τήν φιλοσοφικήν μόνον έποψιν, θέλωμεν έπιστήσει τήν προσοχήν ήμῶν ιδίως επί τῶν φυσικῶν, αίσθητικῶν, ήθικῶν, νομικοπολιτικῶν, και τέλος ιστορικοφιλοσοφικῶν χαρακτηρισῶν τῆς γυναικός.

1. «ίς πρὸς τὸν φυσικὸν διοργανισμόν αἱ γυναῖκες εἶναι αἱ σώτειραι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθὼ ἐμπισταθεύσασκι ἐπὶ τῆς φύσεως τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀναπτύξεως καὶ γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου· τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὅτι προωρίσθησαν νὰ ὑπακούωσιν, ἢ νὰ προστάξωσι, καθὼ ὄντα παθητικὰ καὶ ὑπεζώσια παρά ἐνεργὰ καὶ ἀνεξάρτητα. Ἐν δὲ εἰς τινὰς γυναῖκας βλέπομεν τὸ ἀντίθετον, τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος, ὡς παρεκτροπὴ τοῦ φυσικοῦ προορισμοῦ, οὐχὶ δὲ ὡς ἐνστασις κατὰ τοῦ γενικοῦ καὶ θεμελιώδους ἀξιώματος. Καθότι καὶ ἡ φύσις αὕτη ἐνασμενίζομένη, παράγει ἐνίοτε ὄντα σωματικὰ, τουτέστιν ὑπὸ τὸ γυναικεῖον σῶμα ἀνδρικήν ψυχὴν, καὶ ὑπὸ τὸ ἀνδρικὸν γυναικεῖαν ψυχὴν. Ἀλλ' οὐδὲν ἤττον καὶ ἡ ἀνατροφή καὶ ἰδιαιτέρας τινὲς σχέσεις τοῦ βίου δύναται νὰ συντείνωσι πολὺ εἰς τὸ νὰ ἀλλάξωσιν ἐνιαχοῦ τὰ δύο γένη τούτους χαρακτηρησάτων, καὶ οὐ μόνον νὰ ἀπάντωνται χωριστὰ μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἡγεμονικὰ, πολεμικὰ, κυνηγητικὰ, καὶ ἱπποτικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος λαὸς τοιούτων ἡμιάνδρων νὰ παρουσιάζηται εἰς ἡμᾶς, ὅποια λέγονται ὅτι ἦσαν αἱ Ἀμαζόνες, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐν τούτοις γυνὴ γνωρίζουσα τὸν ἀληθῆ αὐτῆς προορισμὸν οὐδέποτε θέλει ζητήσῃ νὰ παραβῆ τὸν κανόνα. Ἡ φυσικὴ κληῖσις τῆς γυναικός εἶναι ἀναντιρρήτως, ὁ ἥσυχος, ἀναπαυτικὸς καὶ οἰκιακὸς βίος, οὐχὶ δὲ ὁ ἀεικίνητος, ὁ πολυτάραχος καὶ δημόσιος· καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει παντάπασιν νὰ αἰσχύνηται ἡ γυνὴ διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἀδυναμίαν καὶ δειλίαν. Ἐπειδὴ δὲν ἐπλάσθη διὰ μάχας καὶ κινδύνοισι, ἀλλὰ τούναντίον διωρίσθη ἐκ φύσεως νὰ ἀποφεύγῃ αὐτάς, διότι ἄλλως ἦθελε διακινδυνεύσει μετ' αὐτῆς καὶ ἡ ὑπαρξίς ἐτέρου τινός, περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ ἀνατροφῆς τοῦ ὁποίου ἔχει χρῆος αὕτη νὰ φροντίξῃ.

2. Αἰσθητικῶς δὲ θεωρούμεναι αἱ γυναῖκες, πρὸ πολλοῦ ἀπολαύουσι τοῦ τίτλου τοῦ ΠΡΑΙΟΥ ΦΥΛΟΥ, καὶ ἴσως μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος θέλουσιν ἀπολαύει αύτου, ὅχι ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνδρική ωραιότης, ἢ ὅτι ὅλαι αἱ γυναῖκες ἀνεξαιρέτως εἰσιν ὠραῖαι, (τουναντίον ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ ἄσχημοι), ἀλλὰ διότι καὶ ἡ ὠραιότης καὶ τὸ δυνεῖδες αὐτῶν, γίνονται ἐπαισιθητότερα ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν· καὶ διότι τὸ μὲν κάλλος αὐτῶν θάλλει περισσότερο, ὡς καὶ ἡ ἀσχημία τῶν προξενεῖ περισσότερο ἀποστροφήν, παρὰ τὰ τῶν ἀνδρῶν.

Ό ἀνὴρ δὲν ἔχει χρῆσιαν κάλλους· διότι πρέπει νὰ ἦναι μᾶλλον ἀξιοσέβαστος, παρὰ ἐράσιμος· τὸ δὲ σέβας ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ὅθεν πνευματώδεις τῆς Γαλλίς ἐφρόνει μάλιστα ὅτι οἱ ἄνδρες εἶχον προνόμιον τὸ νὰ ἦ αἱ ἄσχημοι ὅπερ εἶναι ὀρθότατον, ἐὰν ἀφαιρέσαντες τὴν μικρὴν υπερβολὴν, ἀντὶ τοῦ ἄσχημος ἀποκαταστήσωμεν τὸ ἤτορ εὐειδῆς. Ἡ γυνὴ ὁμοίως ἔχει χρῆσιαν τῆς ὠραιότητος, πρῶτον μὲν ὡς τινος ἀμυντηρίου ὄπλου κατὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὅπως ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ Ἄνακρέων, τουτέστιν ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν ἀνδρα σέβας πρὸς τὸ ἀσθενέστερον γένος, ἔπειτα καὶ ὡς θελήτηρου δι' αὐτόν. Διότι ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ γοητεύῃ τὸν ἀνδρα διὰ τῆς ἐρασμιότητος αὐτῆς· μόνη δὲ ἡ ὠραιότης εἶναι τέλειον προτέρημα τῆς γυναικός, ὅπερ, πρώτην φοράν ὑποπίπτον εἰς τὰς οἰσθήσεις τοῦ ἀνδρὸς, μαγεύει αὐτόν, ἐνῶ τὰ λοιπὰ προτερήματά τῆς δὲν δύναται νὰ μάθῃ τις εἰμὴ ἀφοῦ μελετήσῃ αὐτήν ἀκριβέστερον ἐπομένως οὔτε δύναται νὰ λάβῃ περὶ αὐτῶν τήν αὐτὴν ἐκείνην ἐντύπωσιν, ἥτις κατὰ πρῶτον θέλογουσα τὸν ἀνδρα, διεγείρει ἐν αὐτῷ τὸν πόθον τοῦ νὰ ἐξοικειωθῆ ἐτι μᾶλλον μετὰ τῆς γυναικός. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ φύσις ἐκόσμησε τὸ γυναικεῖον σῶμα με θελήτηρα ὅλων διόλου λείποντα ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν· διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτάς χρῶμα ζωηρότερον, ἐπιδερμίδα τρυφερωτέραν, καὶ γλυκυτέρας, κομψοτέρας, καὶ ἐντελεστερέρας τύπους, δι' ὧν τὸ κάλλος αὐτῶν καθίσταται ἐρασμιώτερον καὶ γοητευτικώτερον, ὡς ἐὰν ἐδίλεπομεν αὐτάς τὰς Χάριτας ἐνσεσρκωμένας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ κληῖσις αὐτῶν πρὸς κάλλωπισμὸν καὶ πρὸς καθωράσιον καὶ εὐαιτῶν καὶ τῶν πέριξ, καὶ ἡ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν εὐαισθησία, καὶ τὸ λίαν εὐερέθιστον, καὶ ἡ ἐπαγωγὸς ἐκείνη αἰδῶς, μεθ' ἧς ἡ γυνὴ φέρεται πρὸς ἀνδρα, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζει ἀκόμη δὲν τὸν ζητεῖ, ἀλλ' ἀφήνει νὰ ζητηθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἡ γυνὴ ἐξήτει τὸν ἀνδρα, τοῦτο ἦθελεν εἶσθαι εἰδός τι ἀτιμίας, μάλιστα ἐὰν ἡ ἀπαίτησις ἀπεκρούετο ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρὸς. Ἄλλ' ἡ γυνὴ, ἀφήνουσα νὰ ζητηθῆ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἐξασφαλίζει εἰς ἑαυτὴν τὸ σέβας τούτου.

3. Ὅπως αἱ γυναῖκες αἰσθητικῶς θεωρούμεναι ἔλαβον τὸ ὄνομα τοῦ ὠραίου φύλλου, ἐπίσης καὶ ἡθικῶς δύναται νὰ κληθῶσι τὸ ἠθικὸν φύλλον. Πάντα, ὅσα ὀνομάζομεν ἦθος, ἀγωγὴν, τάξιν, εὐπρέπειαν, μῶρφωσιν, λεπτότητα κτλ. σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου στήριζονται ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ γυναικεῖου γένους. Ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες ὀλισθαίνουσιν εὐκόλως,

καὶ φοικώδης εἶναι ἡ πτώσις αὐτῶν, ὅτι καὶ αὐταὶ δύναται νὰ ἦναι μνησίκακοι καὶ σκληραὶ, εἶναι ἀληθινόν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον διὰ τοῦτο νὰ λέγωμεν μετὰ τοῦ Σακσπεῖρου· ἄδυναμία εἶναι τὸ ὄνομά σου, ὦ γύναι! Διότι πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἔρως, ζηλοτυπία, φυσικὴ ἀδυναμία, ὑπεζουσιότης καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν τυραννία συγκαίως παραφέρουσι πολὺ τὰς γυναικας· καὶ ὁμοίως δύναται καὶ πολλὴν ὑπομονήν, καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ θυσίαν, καὶ ἡρωισμόν ἀκόμη νὰ δειξώσιν ὀσάκις δοθῆ εὐκαιρία εἰς αὐτάς. Ἐὰν ὁ Θεὸς εἰσέκουε τὴν παρὰ τῷ μισογυνῆ Ευριπίδῃ εὐχὴν ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς· ὦ Ζεῦ! εἶθε νὰ μὴν ἐπλάττες τὰς γυναῖκας, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνδρας νὰ ἐδίδες τὴν δύναμιν αὐτοὶ μόνον νὰ δικαιώσωσι τὸ εἶδος τῶν! ο τί ἀρὰ γε ἦθελεν εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς εὐχῆς; Ὅπως εἶναι τώρα οἱ ἄνδρες, βεβασίως οὐδὲν ἄλλο ἦθελεν εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα, εἰμὴ τὸ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου μῦθον, ὅτι ὁ Κάδμος ἐσπειρεν ἐπὶ τῆς γῆς τοὺς ὀδόντας φρονευθέντας τινὸς δράκοντος, καὶ ἐκ τούτων ἀνεφήσαν καθωπλισμένοι ἄνδρες οἱ ὅποιοι ἐπιπεσόντες ἐπ' ἀλλήλων πάντες ἀμοιβαίως ἐφρονευθήσαν. Τὰ ἦμερα φυσικὰ αἰσθήματα, ὡς καὶ τὰ ἄγρια, μόνον εἰς τῆς γυναικός προέρχονται. Αὐτὴ μεταδίδει εἰς τὸ νοσηρὸν βρέφος αὐτῆς, μετὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτά. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν. Ὅθεν τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι ὁ φυσικὸς δεσμὸς τῆς κοινωνίας, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο οὐδεμίαν ἀληθῆς κοινωνίαν ὑπάρχει ἐκεῖ, ὅπου αἱ γυναῖκες ἀποκλείονται τῆς κοινωνίας, καὶ μετὰ ὑπόπτου ζηλοτυπίας φυλάττονται εἰς τὸν γυναικωνίτην ὑπὸ εὐνοῶχων ὡς ἀπλαῖ ἐταῖραι τυραννικοῦ τινος ἀνδρὸς. Ἐπειδὴ δὲ ἀνευ τοῦ γάμου δὲν ἦθελεν ὑπάρξει οὐδεμίαν οἰκογένειαν καὶ οὐδεμίαν πολιτείαν, ἀρὰ καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν γυναικῶν.

4. Καὶ ὡς πρὸς τὰς Νομικοπολιτικὰς σχέσεις λοιπὸν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ γένος αὐτό. Ἡ γυνὴ, καθὼ ἔχουσα τὴν αὐτὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἔχει τὰ αὐτὰ δικαιώματα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τοι κατὰ τοὺς χαρακτηρησ τοῦ γένους εἶναι πάντα διάφορος αὐτοῦ. Καὶ μὲν ὑπῆρξαν Γάλλοι τινες νομικοὶ, δι' ἄσχευσάμενοι ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι ἄνθρωποι, καὶ εἰς τοῦτο ἐστηρίζοντο μάλιστα ἐπὶ τινὸς ιδιώματος τῆς Γαλλικῆς γλώσσῃς ἐκφραζούσης δι' τῆς αὐτῆς λέξεως (homme) καὶ τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸν ἀνδρα (Παράβαλε disputatio, mulieres homines non esse, cui opposita est gedicci defensio sexus muliebris. A. r. Haag, 1638 12)· ἀλλ' ὁ διωχυρισμὸς αὗτος, καθὼ οὐ μόνον ἀπειροκαλος, ἀλλὰ καὶ καθὼ ἀπάνθρωπος, οὐδεμιᾶς σπουδαίας ἀντιρρήσεως ἔχει ἀνάγκην. «ίς πρὸς τὰ πολιτικὰ ὅμοιως δικαιώματα ἀνάγκη νὰ γίνη διάκρισις τις, ἥτις πραγματικῶς ὑπάρχει· τουτέστιν ἡ γυνὴ, καθὼ προοριστικῶς ἔχει φύσεως, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, μόνον οὖσιαν ἐκ φύσεως, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, μόνον εἰς τὸν ἥσυχον καὶ οἰκιακὸν βίον, δὲν ἀδικεῖται παντάπασιν στερουμένη τῶν δικαιωμάτων, εἴτε ἀποκλειομένη τῶν καθηκόντων τῶν συνδεσμένων ἐξ ἀνάγκης μετὰ τὸν ἀεικίνητον καὶ ἀναπαυτικόν δημόσιον βίον, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο εἰς τὸν ἥσυχον μόνον προωρισμένον. Εἰς μάτην ὁ Πλάτων, καὶ ἰδανικὴ αὐτοῦ πολιτεία προσπαθεῖ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰς γυναῖκας καὶ πολιτικῶς ἰσοτίμους μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτάς τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀνατροφήν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς γυναικαῖς γυμνικῶν ἀγώνων. Ἡ φύσις δὲν ἐπιτελεῖ τὸ τοιοῦτον· καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδεὶς οὔτε φιλόσοφος, οὔτε νομοθέτης θέλει δυνηθῆ νὰ τὸ κατωρθώσῃ. Ἐπίσης ματαίως ἠγωνίσθησαν κατὰ τῆς φυσικῆς ταύτης διατάξεως πολυβύλλητός τις Ἀγγλις, ἡ Μαρία Οὐόλστονακράφτη καὶ ὁ ὀλιγώτερον γνωστός Γερμανὸς Γεώρ. Φροϊδ. Χριστ. Βέϊσσηνδόνες πρὸς τοὺς ὁποίους προσετέθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ Βρεττανὸς τις ὡς τρίτος συνήγορος τοῦ γυναικεῖου γένους. Ἡ περὶ τῆς εἰς τινὰς χώρας δουλείας τῶν γυναικῶν ἀγανάκτησις, ὡς καὶ ἡ περὶ τινῶν ἀδικιῶν γενομένων εἰς αὐτάς καὶ κατὰ τὰς πεπολιτισμένους ἐπαρχίας ἐνεκα θετικῶν τινῶν νομικῶν διατάξεων, παρεκίνησε τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους νὰ ἐξέλθωσι τῶν ὀρίων τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ δικαίου, καὶ νὰ παραβλέψωσι τὴν οὐσιώδη διαφορὰν τὴν μεταξὺ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἀνηκόντων ἐπίσης καὶ εἰς γυναῖκας, καὶ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων δυναμένων ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς μόνου ἐντελεθῶν νὰ ἐξασκῶνται. Ὅστις ἀπαιτεῖ νὰ ἀπολαύσῃ ὅλα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, πρέπει καὶ νὰ δύναται, καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ὅλα τὰ πολιτικὰ καθήκοντα· ἀλλ' ἡ γυνὴ οὔτε δύναται τοῦτο, οὔτε θὰ τὸ ἐπιθυμῆσῃ ποτε, ἐὰν συναισθάνεται τὸν φυσικὸν αὐτῆς προορισμὸν, καὶ σέβῃται τὸ γένος αὐτῆς. Ὅχι ποτε δὲν δύναται εὐαίσθητος γυνὴ, οὔτε θὰ συγκατανεύσῃ ποτε νὰ περιφέρεται ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ βίου ὡς ἀνὴρ, ἀλλὰ μᾶλλον θέλει εὐχαριστηθῆ νὰ διοικῇ καὶ ἄρχῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὰ τρυφερὰ ἐκεῖνα καὶ λεπτὰ αὐτῆς ἠθικὰ αἰσθήματα ἐμπνεύουσα καὶ εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ τῆς κοσμίας καὶ καλῆς ἀγωγῆς. Ὅτι δὲ αἱ γυναῖκες ὡς πρὸς τὴν βελτιώσιν τῆς οικιακῆς καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν καταστάσεως πλείστας χάριτας ὀφείλουσιν εἰς τὸν χριστιανισμόν, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ αὐτοῦ.

5. Τέλος ὑπὸ τὴν ἱστορικοφιλοσοφικὴν ἐποψιν θεωροῦντες τὰς γυναῖκας, παρατηροῦμεν τὰ εξής· Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἀναφέρει μὲν γυναῖκας τινὰς ἀσχοληθείσας, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας ὡς καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος θεμελιωθεῖσαι φιλοσοφικὰ Σχολαὶ εἶχον παλλὰς μαθητριάς, καὶ μάλιστα ἡ Νεοπλατωνικὴ, τῆς ὁποίας οἱ διδάσκαλοι ἐν μέρει εἶχον χαρακτηρησ ἐνθουσιώδη, καὶ διὰ τοῦτο ἰδίως συνεφώνουν πολὺ μετὰ τὸ πάντοτε σχεδὸν ἐνθεομανὲς πνεῦμα τῶν γυναικῶν· ἀλλ' αἱ φιλόσοφοι αὐταὶ οὐδεμίαν οὐσιώδη ἐκδούλευσιν ἔκαμον εἰς τὰς ἐπιστήμας, οὔτε ἠδύναντο νὰ κάμωσι, καθότι τὸ γυναικεῖον πνεῦμα ὡς κατακρατούμενον ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς φαντασίας, οὐδέποτε δύναται νὰ ἦναι ἐπιδεκτικὸν σπουδαίων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, καὶ μάλιστα ὑψηλοτέρων θεωριῶν

Πρακτική τις φιλοσοφία ἤρκει εἰς τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν τῶν γυναικῶν. Ἐκτὸς τούτου ἡ τύχη τῶν γυναικῶν, ἐπομένως καὶ ἡ εἰς τὰς ἐπιτημονικάς, ἰδίως δὲ φιλοσοφικὰς σπουδὰς συμμετοχὴ αὐτῶν, ἦτο πολὺ διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἐπαρχίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπου αἱ γυναῖκες ἀνεκὰθεν ἐθεωροῦντο ὡς τὰ ἔξοχα τῶν οἰκιακῶν ζώων, καὶ τοὶ μὴ ἀπολαμβάνουσι οὐδὲ τὸν αὐτὸν βαθμὴν ἐλευθερίας, ὃν ἀπέλαυον τὰ οἰκιακὰ ζῶα, ἐμεινῶν πάντοτε, ὡς καὶ οἱ ἄνδρες μετ' αὐτῶν, εἰς κατώτερον βαθμὸν διανοητικῆς ἀναπτύξεως· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι ἐτίμωντο μὲν ὡς οἰκοδόποιαι, ἀλλὰ περὶ σσοτέρην τιμὴν ἀπελάμβανον αἱ ἐταῖραι, ὡς ἡ Ἀσπασία, κλπ. αἵτινες ἀπέκτων ὑψηλοτέρην τινὰ παιδείαν, καὶ λεπτότερα αἰσθήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεσκέπτοντο τὰς Σχολὰς τῶν φιλοσόφων, ἢ μᾶλλον ὑπεδέχοντο ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν τὰς τῶν φιλοσόφων ἐπισκέψεις, ἐὰν οὗτοι δὲν ἐζήτουν ἐκεῖ ἄλλα τι περαιτέρω, ἐκτὸς τῆς φιλοσοφικῆς συναναστροφῆς, ὡς ὁ Σωκράτης παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ. Ἐτι μᾶλλον ἐτίμα ὁ Ῥωμαῖος τὴν δέσποιναν (matrona) αὐτοῦ, ἀπονέμων εἰς αὐτὴν περισσοτέραν ἐλευθερίαν καὶ ἐν τῇ κοινωνικῇ συμπεριφορᾷ, ἢ ὁ Ἕλληνας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑψηλοτέρα καὶ ἰδίως ἡ φιλοσοφικὴ παιδεία, ὡς τι ξένον φυτὸν οὐδέποτε προώδευσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ οὐτε ἐφάνη Ῥωμαῖός τι ἐξοχος φιλόσοφος, ὅστις νὰ ἔχη ἐπιφρόνην εἰς τὰ πνεύματα ὅλου τοῦ πεπαιδευμένου κόσμου, ἄρα δὲν πρέπει νὰ θαυμάσωμεν, ἂν οὐδέμια Ῥωμαῖα δὲν ἔλαβον ὑπὲρ τῆς φιλοσοφίας τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν, ὥστε μεθ' ὅλης τῆς ψυχῆς νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῆς. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ ἐτίμων μὲν τὰς γυναῖκας μὲ εἰδὸς τι ἱερᾶς εὐλαβείας, ἀλλ' ἀφοῦ οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐγνώριζον οὐδὲν περὶ φιλοσοφίας, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔτι ὀλιγώτερον ἠδύνατο αἱ γυναῖκες αὐτῶν νὰ γνωρίζωσι τι περὶ αὐτῆς, εἰς δὲ τοὺς μέσους αἰῶνας, ὅτε ὁ χριστιανισμὸς ἐφ' ὅσον ἐξηπλοῦτο εἰς τὸν κόσμον, τοσοῦτον ἐξησφάλιζε καὶ εἰς τὰς γυναῖκας τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν διὰ τῆς ἰδέας τῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἰσότητος, ἢ τῆς ἰπποτείας μετὰ τῆς θρησκείας συνένωσις ἐσηματίσθη Ῥωμαϊκὸν τι πνεῦμα καθυδυνόμενον μᾶλλον μὲ τὴν ποίησιν, ἢ μὲ τὴν φιλοσοφίαν ἥτις μόνον ὡς σχολαστικὴ φιλοσοφία εὑρίσκει προσφιλὲς καταγῶγιον εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἰσρῶν καὶ τῶν μοναχῶν· καὶ ἂν καὶ ἡ Λουίζη μετὰ τοῦ ἐρωμένου αὐτῆς Πέτρου Ἀβαϊλλάρδου ἐφιλοσόφει ἐν ταῖς ἐρωτικαῖς αὐτῶν ἐπιστολαῖς, τοῦτο ἦτο μόνον σπανία τις ἐξαίρεσις δι' ἧς ἡ φιλοσοφία οὐδὲν ἐκέρδησεν. Αἱ γυναῖκες τῆς ἀνωτέρας τάξεως ἤθελον ἐν γένει νὰ προσφέρωνται εἰς αὐτὰς παρὰ τῶν ἀνδρῶν θείαις σχεδὸν τιμαῖ, καὶ ἐφιλοσόφουν ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὰς ἐρωτικὰς αὐτῶν συναναστροφὰς περὶ λεπτολόγων ζητημάτων ἐξ ἐρωτικῶν ἀντικειμένων. Τέλος ἡ γαλλικὴ κομψότης, ἐξαπλωθεῖσα καθ' ἑλὴν τὴν Εὐρώπην, ἐξηκολούθησε τὴν λατρείαν ἐκείνην, ἀλλὰ κατὰ ἔτι κενόφρονον ἔννοιαν, καθ' ἣν αἱ γυναῖκες τὴν τότε ἐπιπροσέχουσαν φιλοσοφίαν τοῦ σαρμου τῶσφ μόνον ἐσπού-

δαζον, ὅσφ ἦτον ἀνεγκαῖον εἰς τὸ νὰ λάβωσι καὶ αὐταὶ μέρος εἰς τινὰ πεπαιδευμένην συναναστροφὴν, καὶ εἰς τὸ νὰ διασκεδάζωσι τοὺς λάτρεις αὐτῶν διὰ πνευματώδους στωμυλίας περὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται ὡς τελευταῖον συμπέρασμα, ὅτι μέγα δίκαιον εἶχεν ὁ Σχίλλερ ἐν τῷ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐγκωμίῳ αὐτοῦ λέγων πρὸς τοὺς ἄνδρας. Τιμᾶτε τὰς γυναῖκας! Ἐπειδὴ αὐταὶ εἶναι τὸ ὠραιότερον ἡμῖς ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, συντείνουσαι τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἡθικὴν μόρφωσιν τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως, τὸ ὅποῖον ἤθελε συνίστασθαι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ ἀγρίων θηρίων, ἐὰν αἱ γυναῖκες δὲν ἦσαν αἱ πρῶται τροφὸι καὶ παιδαγωγοὶ αὐτῶν. Βεβαίως πολλάκις καὶ αὐταὶ πλέκουσαι καὶ ὑφαίνουσαι εἰς τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, κατὰ τὸν Σχίλλερ, ἀντὶ τῶν οὐρανίων βόδων ἀκάνθας· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσι νὰ σκεφθῶσιν ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἀφ' ἐκῶν ἐξαρτᾶται τὸ νὰ γίνωσιν αἱ γυναῖκες ἀνθρώποι· ἢ ζῶα, ἀγγελοὶ ἢ δαίμονες. Διὰ τοῦτο κριότερα τὰ γένη πρέπει ἀμοιβαίως νὰ συντείνωσι πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἐτέρου, καὶ νὰ μεταλλάσσωνται, οὕτως εἰπεῖν, τὰ εἰς ἕκαστον γένος ἰδιάζοντα προτερήματα· διότι οὐδὲν τῶν δύο ἰδίως θεωρούμενον δύναται νὰ παραστήτῃ ἐντελῶς ὀλοκλήρον τὴν ἀνθρωπότητα.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

Γαβριήλ Σοφοκλῆς.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἑλληνιστὴς τις, ἐκ τῆς ἐν Ῥώμῃ βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, ἀνεκάλυψε τι σπουδαιότατον διευκρινίζον τὴν ἀρχαίαν τοπογραφίαν, καὶ ἐξηγοῦν παράγραφον τινὰ τῆς Ὀδυσσεΐας.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν, κατεδαφιζομένης οἰκίας τινος ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν ὁδὸν Χαρίσσην, ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐσκουιλίνου, εὐρέθησαν ἐντὸς τῶν θεμελιῶν ταύτης εἰκόνες Ῥωμαϊκαὶ πλείστου λόγου ἄξια. Τὸ 1850, κατεδαφισθείσης καὶ δευτέρας οἰκίας πλησίον τῆς πρώτης, εὐρέθησαν ἄλλαι εἰς τοιαῦται, ἐξ ὧν πάντες διετηροῦντο ἐντελῶς. Παρίστανον δὲ τὰ διάφορα εἰπευσόδια τῆς θαλασσοπορίας τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἀπαρῶν λακτικῶς ὅπως αὐτὸς οὗτος διηγείταται αὐτὰ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ πρὸς τὸν Ἀλκίνοο. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ κατετέθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Καπιτωλίου.

Ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς, ἀφοῦ καλῶς ἐμελέτησε τὰς παραστάσεις ταύτας, ἐξέφρασε τὴν γνώμην, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν στίχων τινῶν τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅτι ἡ πρώτη εἰκὼν, ὑπόθεσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἔλευσις τοῦ Ὀδυσσεῦς πρὸς Ἀσπριγόναν, παριστᾷ τὰ περίετρα τῆς Τεβράκηνς. Καὶ τῶντι ὁ στίχος οὗτος (ὁ 104 τοῦ Β'. βιβλ.) καθὼς καὶ ἡ εἰκὼν συμφωνοῦσι πρὸς τὴν σημερινὴν ἀποψιν τοῦ λυμένου τούτου.

Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης λύεται ἀπορία τις τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας· διότι ἠγνοεῖτο μέχρι τοῦδε ποῦ ἔκειτο ἡ πόλις τῶν Ἀσπριγόνων.